

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 6. De documentis, per quæ cognoscendum est quæ lex humana
obliget ad peccatum mortale,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

tempore ad obligationem requisito, transgreditur sine ignorantia inuincibili, aut aliâ iustâ causâ excusante, aut dispensatione valida. Hęc de se manifesta est, nec cōfirmatione indiget, sed tantum explicatione singularum partium ipsius, quę repeti potest ex præced. libro 13. in cuius cap. 16. ostensum est ad obligationem legis humanę requiri: vt sit iusta, promulgata, accepta, certumque tempus esse, in quo incipiat obligare. In sequenti vero cap. 18. quęst. 2. legem ipsam humanam obligare in conscientia.

39.

Quam obligationem etiam ad mortale esse posse, cōmuni consensu Catholici admittunt, vt constat ex Authoribus ibidem citatis, confirmaturque abundē ab Alfonso à Castro in lib. 7. De lege pœnali cap. 4. Sed in re, de qua nobis dubitare non licet, cōtenti erimus proposuisse illud Domini Matt. 18. Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus & publicanus, &c.] quo satis aperte indicatur, peccatum contra Ecclesię præceptum, mortale esse posse: cum pro tantum veniale non videatur quis habendus tanquam Ethnicus & publicanus. Et illud Apost. ad Rom. 13. Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.] Quo ad cum ad potestatem etiam secularem pertineat, vt manifestum est ex his quę ibidem in textu antecedunt & sequuntur: omnino fateri oportet, legis quę cuiuslibet transgressorem tanquam potestati seculari resistentem, peccare posse mortaliter; quod Apostolus dicit damnationem sibi acquirere.

Quod attinet ad reliqua addita in proposita regula: ex lib. 11. præced. num. 74. constat ignorantiam inuincibilem excusare à peccato; & ex sequen. cap. 8. part. 2. causam iustam seu rationabilem, id est, ob quam excusaret legislator, si presens adesset, excusare à legis obseruatione: seu, prout Nauarr. habet in cit. prælad. num. 14. & in citato item cap. 23. numero 43. excusare à peccato mortali. Quod idem ex eodem authore ibidem, cēsendum est de causa, quę bona fide habetur pro iusta, cum quis non faceret contra legem, nisi existimaret causam iustā esse contrafaciendi. Denique ex his quę antea lib. 13. cap. 19. sect. 2. tradidimus de dispensatione, satis constat dispensationem excusare à peccato eam qui agit contra legem, in qua dispensatum est cum ipso. Vnum ergo restat in proposita regula declarandum nouā explicatione: nempe quoniam lex humana censenda sit obligare ad mortale, & quibus modis ea distinguenda sit tum à consilio, quod non modo humanum, sed nec diuinum obligat ad peccatum etiam veniale ex sententia communiter, teste Nauarr. in cit. cap. 23. num. 49. recepta, per cap. finale 14. quęst. 1. nisi quis contra illud agat ex contemptu: quia tunc peccaret etiam mortaliter, vt in sequenti cap. declarabitur: tum etiam à præcepto obligante solummodo ad veniale. Dicta autem explicatio continetur sequentibus documentis.

CAPVT VI.

De documentis per quę cognoscendum est: quę lex humana obliget ad peccatum mortale.

SUMMARIUM.

- 40 Lex humana potest dupliciter diuinam ad mortale obligantem in se continere, indeque ad mortale obligare.
- 41 Obligat sub mortali, cum editur in materia graui, à Superiore inrendente eiusmodi obligationem imponere.
- 42 Sine graui materia, Principis voluntas non sufficit ad hoc, vt humana obliget sub mortali.
- 43 Obiectiones in contrarium cum solutione.
- 44 In qua materia graui lex humana, vt ad mortale obliget, non requiratur: & in qua requiratur, legislatoris voluntatem taliter obligandi.
- 45 Extra casus etiam contemptus, & scandali, legem humanā obligare posse ad mortale: non modo Ecclesiasticam, sed etiam ciuilem.
- 46 Ex quibus cognoscatur legislatoris intentio obligandi ad mortale.
- 47 Ratio quę cognoscitur ex consuetudine.
- 48 Quomodo ex verbis legis cognoscenda sit.
- 49 De pœnis spiritalibus, quę per legem imposita, indicant ipsam sub mortali obligare.
- 50 Quod pœna ciuiles non sint sufficiens signum talis obligationis.
- 51 Solutio obiectionum in contrarium.
- 52 Verba præceptiuā de se non indicant sufficiens leges ea continen-

tes, obligare ad mortale.

53 Exceptio in lege Ecclesiastica secundum Nauarrum.

54 Eiusdem exceptionis moderatio.

55 Quod verba præceptiuā non obstant, quin lex Ecclesiastica benignam admittat interpretationem, quę censetur non obligare ad mortale.

56 Idem exemplo declaratur, & ratione confirmatur.

57 Quæ ratione responderi possit obiectioni factæ in contrarium.

58 Legis humana obligatio cessat cessante causa ipsius.

59 Circa id ipsum quedam pro praxi notanda.

Documentum de lege humana includente diuinam.

SECTIO I.

Primum documentum est: legem obligare ad mortale, In cum in se continet ius diuinum obligans ad mortale. In hoc omnes conueniunt, neque de eo dubitandi causa esse potest: quia si ius aliquid diuinum sine humano obliget ad mortale, multo magis obligabit ei coniunctum.

Pro illius autem explicatione notandum est, dupliciter posse contingere, vt ius humanum in se contineat diuinum: primum, ex parte materię, quando illud quod prohibetur lege humana, prohibetur quoque lege Dei; vel expressè, vt ne quis blasphemet: vel tacite, vt quando lex humana talis est, cuius transgressio infert graue damnum proximo, vel est causa magni scandali: vel pro principali causa habet contemptum Superioris: vel est contra votum aut iuramentum transgressoris. Tunc enim continet legem Dei obligantem ad mortale, quia inferre graue damnum proximo per præcedentis cap. regulam primam; aut illud grauius scandalizare, per illud Domini Matthæi 18. Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & mergatur in profundum maris:] aut in contemptum Superioris transgredi legem; per quintam regulam sequentis capituli vltimi; aut demum votum vel iuramentum violare per secundum præceptum Decalogi, peccatum est prohibitum lege diuina obligante ad mortale.

Secundo modo potest contingere ex parte finis in quem lex humana dirigitur: quando is est aliquid iuris diuini obligantis ad mortale. Nam ratione talis obligationis, transgressio dictę legis humanę peccatum est mortale, si eo consilio illa admittatur, vt talis finis impediatur. Exemplum est cū quis ideo Missam in die festo audire non vult, quod nolit vacare Deo, & cultum ei debitum exhibere. Idem iudicandum est, quoties peccatur, vt charitas impediatur, quę omnium præceptorum finis est communis. Rationem adfert Caiet. in sumula verbo Præceptum, quia transgredies hoc modo præceptum humanū, proportionaliter se habet ad finem eiusdē præcepti, sicut transgrediens illud ex contemptu, habet se vt ad id ipsum præceptum, vel ad præcipientem: vt pote qui finem præcepti respicit, sicut alter respicit præceptum.

Documentum de lege humana condita in materia graui.

SECTIO II.

Secundum documentum est: legem humanam ad mortale obligare, quę à legislatore condita est in materia graui cum voluntate obligandi ad mortale. In hoc perinde ac in præced. Catholici omnes conueniunt. Cum enim consentiant legem humanam posse habere vim obligandi ad mortale, vt in præced. cap. annotatum est; negare nequeunt id maxime viuere illi in materia graui, & quando legislatoris voluntas est taliter obligare.

Ad pleniorē autem illius intelligentiam notandum est, materiam legis dupliciter censeri grauem: vno modo ex se, suoque genere quando. s. eiusdem legis transgressio à quocūque fiat, iniuriam ac detrimentum notabile adfert: altero modo ex relatione ad bonum commune; nempe quando transgressio legis, si ab vno vel altero fiat, parum tantummodo nocere potest: seu si fiat ab omnibus, vel à pluribus, infert graue detrimentum Reipub. Vnde ea ipsa lex habet, vt de factō censetur esse in materia graui. Exemplo sunt transgressiones legis ciuilibus, quę prohibentur frumenta exportari extra regnum vigente penuria; & legis Ecclesiasticę, quę Clerici prohibentur venari, aut qua iubentur ferre tonfuram & vestem Clericalem. Nā frumentum aliquid ab vno vel altero exportari extra regnum, non potest de se magnum huic afferre

nocu-

nocentum: exportari autem ab omnibus communiter, vel à pluribus, potest regno grauius nocere. Similiter Clericorum vnum vel alterum venari, aut habitum & tonsuram Clericarem non ferre, haud magis quidem infert damnum Ecclesie: sed omnes venari, vel nullum eorum tonsuram & habitum Clericalem ferre grauius nocet Ecclesiasticae disciplinae.

42. Notandum est secundò: vt lex humana obliget ad mortale, grauitatem materiae debet necessarò concurrere cum legislatoris voluntate. Vnde si constituerit eam conditam esse in materia neutro dictorum modorum graui; constabit quòque non obligare ad mortale, quòcumque fuerit voluntas legislatoris, *tanquam rationis d. ssona*: quia lex condita in materia viroque eo modo leui: seu dispositio de re nec magis momenti, nec multum necessaria reip. vt censetur contingere cum transgressio illius nec ex se, nec ex ordine ad bonum commune parua est adferre notabile detrimentum) nõ potest sufficientem habere causam imponendi obligationem ad mortale; vt Alphon. à Castro in lib. 1. de lege pœnali cap. 5. document. 2. ex eo confirmat: quod aliqui peior miserique esset in hac vita subiectio animae, quam corporis. Nam lex humana nequit hominem pro re leui, ad mortem corporalem obligare; adeo ille vt tyrannus haberetur, qui constitueret talem legem: nimirum imponentem capitis pœnam pro re leui. Multo igitur minus obligare poterit ad mortem spiritalem, seu damnationem æternam, quae infinitis partib. grauior est: præsertim cum omnium legum condendarum potestas Principibus, tum Ecclesiasticis tum laicis concessa, sit in subditorum bonum, non in perniciem & animarum laqueum.

43. Si obicitur ex leg. i. ff. de constitut. Principum: Quod Principi placuit, legis habere vigorem. Respondet Alphonfus; id esse intelligendum, si iusta adit voluntas: alias solam voluntatem Principis sine causa legitima non posse aliquem obligare in conscientia: qua iure naturae quisq; à tali obligatione eximitur, nempe sic contra ream rationem. Quae verò iuris naturalis existant, principi non licet tollere, ex Clemen. Pastoralis De sentent. & re iudicata §. Ceterum.

Si Secundò obicitur ex Calet. in summula verbo Præceptum; in Iure canonico esse quaedam præcepta minima, seu de re leui sub mortali imposta; quale est in Extrauag. cõmuni De estande, De sepulturis: de cadaveribus non exenterandis, & in frusta concidendis, vt ad alia loca transferantur. Ea enim exenteratio & concisio res est de re non magni momenti; & nihilominus prohibetur sub pœna excommunicationis maioris, & ex consequenti sub peccato mortali; quia excommunicatio maior imponi potest tantum ob mortale ex cap. Nemo Episcoporum ii. quæst. 3. Respondendum dicat talia præcepta minima eo quod de iure de re leui ex suo genere. Ipsa autem imponi sub mortali, ob aliquam talis rei circumstantiam, qua in ordine ad bonum commune, illa sic aggrauetur, vt sufficiens Superiori præbeat causam iniungendi sub mortali: sicut in casu proposito præbit, quod eiusmodi exenteratio & concisio abisset in consuetudinem: quae meritis fidelium horrore commouebat & perturbabat auditu: vt sub initium memorata Extrauagantis habetur. Cuiusmodi causam, caritas annonae iam præbet præcipiendi ne frumentum ex vrbe effertur: quod aliqui est ex se leue, seu nullam vi sua inferens iniuriam. Similiter bellum ingruens præbet causam præcipiendi, vt ciues sumant arma & portas ciuitatis custodiant, quod alias est quid ex se indifferens.

Quam responsionem Alphonfus loco cit. insinuat, cum postquam ex antecedentibus collegit, perperam sentire eos religionum Prælatos, qui putant se posse ad mortalem culpam subditos obligare propter solius silentij violationem: aut propter vnus lactucae manducationem sine licetia: aut propter aliud simile, quod est ex se parui momenti; nec potest grauius religioni nocere: subtingit posse his rebus paruis, talem tamque grauem circumstantiam coniungi, *grauis scandalum religionis, aut magnam occasionem transgressionis votorum* quod merito possent Prælatos res eiusmodi prohibere sub interminatione gehennae.

44. Notandum est tertio, Legem humanam hoc ipso, quod fertur in materia graui priore modo, obligare ad mortale, etiam si legislator non habuerit intentionem sic obligandi. Ratio est: quia ex voluntate quidem legislatoris pendet præcipere, aut non præcipere: tamen posito semel præcepto, vis &

quantitas obligationis spectanda est, non ex illa voluntate sed ex naturali iure, quo parendum est Superioribus secundum rectam rationem præcipientibus, & ex rei quae præcipitur grauitate; vt sicut non potest Superior in re leui dare præceptum obligans ad culpam mortalem prout ante dictum est: ita nec potest dare in re graui, obligans solummodo ad veniale. Quod illustratur exemplo videntis aut iurantis se aliquid magni momenti facturum: qui ex naturali lege de voto & iuramento seruando, & ex materia grauitate tenetur sub mortali implere illud; non obstante, quod in potestate ipsius fuerit non vouere, aut non iurare. De qua re pluribus Gabriel Valquez ad i. 2. D. Thomæ disput. 158. cap. 4.

Quod non sufficiat legem humanam conditam esse in materia posteriori modo graui, vt censetur obligare ad mortale: sed simul requiratur, vt à legislatore condita, sit cum iusta voluntate imponendi talem obligationem: Alphonfus in cit. cap. 5. docum. 4. ex eo probat, quod aliqui fatendum esset hominem legislatorem sua lege semper obligare ad mortale, quoties ipse potest; cum in materia leui nunquam possit. Si opponas, videri autem dictis repugnare, quod lex in materia graui obliget tantum ad veniale. Respondetur, antedicta esse intelligenda de materia graui priore modo, in qua transgressio legis, etiam si ab vno tantum fiat, notabile damnum infert: adeo vt talis lex humana diuinam includat ad mortale obligantem, ex regula i. in proximè præc. cap. tradita.

Hic autem agi de materia secundo modo graui, in qua transgressio legis, quae pure humana est, si ab vno vel altero, vel paucis fiat, nunquam aufert notabile detrimentum: licet adferret. Resp. si fieret à pluribus, aut ab eodem nimirum repeteretur. Lex igitur posita in tali materia, obligat ex intentione legislatoris; vel ad culpam mortalem vel tantum venialem, vel etiam ad nullam; sed tantummodo ad pœnam temporalem, iuxta ea quae dicta sunt in lib. 13. cap. 18. quæst. 3. Ita vt lata lege cum intentione obligandi ad mortale, ne quis extra regnum pecuniam exportet, exportans peccet mortaliter: etiam si ea ipsius exportatio parum noceret reip. prout in relectione de potestate ciuili in 18. F. ancilens à Victor. expressit. Lata verò cum intentione obligandi tantum ad veniale, aut tantum ad pœnam temporalem: non peccet, plusquam venialiter: aut ne venialiter quidem, sed tantum reus pœnae temporalis constituitur. Iam quod talis obligatio ad culpam siue mortalem siue venialem, non requiratur necessarò expressam intentionem legislatoris talem imponendi, sed sufficere possit: tacita, in eodem loco antea docuimus.

Ratio cognoscendi. An legislatoris intentio fuerit obliganti ad peccatum mortale.

SECTIO. III.

45. Quae verò sit ratio cognoscendi siue expressam siue tacitam legislatoris intentionem obligandi ad mortale, sequenti documento declaratur: cui duo præmittenda sunt cum Gregor. à Valer. 1. 2. disput. 7. quæst. 5. punct. 6. circa mediu.

Prius est; meritiò Nauarrum in Enchir. c. 23. n. 55. improbare quod Imola, Felinus & Calet. sentiant leges humanas nõ obligare per se sub mortali, secluso contemptu vel scandalo. Nam ne queunt id asserere ob defectum potestatis in legislatore, in quo aliqua esse ad obligandũ sub mortali, patet ex dictis in præc. cap. n. 39. eamque non definitam ad duos tantum illos casus: vt constat ex communi estimatione fidelium, qui leges aliquas humanas secluso etiam contemptu & scandalo, censent ex iusta Superioris voluntate obseruandas esse sub mortali, vt leges de Quadragesimali ieiunio, de annali confessione & communione: De missa in die festo audienda. Nec item possunt id asserere ob voluntatis defectum: quia impossibile est scire quod Superiores, cum possint, nunquam velint sua lege obligare ad mortale.

Posterior est: Leges ciuiles, sicut & Ecclesiasticas obligare posse sub mortali, quando legislator id vult iusta intentione. Hoc patet per illud quod de lege humana in genere ostendimus lib. 13. cap. 18. quæst. 2. eam in conscientia obligare ex iusta intentione legislatoris. Idem sentientes Alphonfus à Castro in lib. 1. De lege pœnali, & Nauarr. ad c. Fraternalitas 12. qu. 2. ille cap. 4. & hic num. 17. id probant hac potissimum ratione: quod Magistratibus in ordine ad rem publicam, perinde ob obedientiam debeat, in modo etiam magis, quam paribus in ordine ad rem familiarem: sed præcepta quae à patre filio dantur in

ordine

ordine ad rem familiarem, possunt hunc obligare ad mortale. Ergo poterunt & subditum obligare præcepta quæ dantur à magistratu in ordine ad rem pub. Consequentia est manifesta. Maior probatur: quia quando potestates diuersæ sunt & subordinatæ, superiori potius quam inferiori obediendum est. Potestates autem patris & Principis subordinatæ sunt: quia pater in rebus civilibus subditur Principi. Ergo & filius, qui vtrique subditur, potius Principi in re civili, quam patri in re domestica obedire debet. Minor autem ex eo probatur, quod D. Paulus ad Rom. i. inter multa & grauiora Gentilium peccata, quæ ibi enumerat, parentum inobedientiam ponat: & tandem omnibus enumeratis, dicat: Qui talia agunt, digni sunt morte: quod idem est ac omnia peccata illic nominata, esse mortalia; adeoque inobedientiam parentum.

46. His ita positis hoc tertium documentum statuitur. An intentio legislatoris ferentis legem humanam fuerit, vt in ea ipsa lex sub mortali obligaret: cognosci primò, & præcipue ex legislatore ipso, si peripicue eam esse suam intentionem declararet; itaque si legem ferat absolute in materia graui: nec vilo verbo aut signo, aliove modo declararet se non habere intentionem obligandi in conscientia. Tunc enim locum habet illud Soti libro primo, De iustitia & iure quasi. 6. art. quarto, pro ratione materiz, indicandam esse, legem ex parte legislatoris obligare in conscientia sub veniali, vel sub mortali peccato. Et confirmatur quia cum legislator ipse non limitat vsum autoritatis suæ, consentaneum est iudicare simpliciter, quod ex tota autoritate sua legem condar, eique obligandi vim quæ potest tribuat. In graui autem materia potest ad mortale obligare, sicut in leui ad veniale, per antedicta.

47. Deinde cognosci ex consuetudine, vt ipse legis interprete, si quando scilicet ipsa lex humana à maiori saltem parte populi obseruatur, tanquam obligans ad mortale. Exemplo sint consuetudines earum, quibus obseruatur leges de ieiunio Quadragesimali, de facienda peccatorum confessione semel in anno, & de sumenda Eucharistia in Paschate, nonnullæque alie. In quibus consuetudinibus diiudicandis & discernendis ab illis quæ non ostendunt obseruationem legis, tanquam obligantis ad culpam saltem mortalem (qualis est consuetudo dicendi salutationem Angelicam, cum ad eam ter in die signum datur) standum est exitimationi & iudicio prudentium ac bonorum virorum. Iam si neutro duorum illorum modorum constare possit, an lex ad mortale obliget necne, recurrendum est ad ipsius verba: de quibus ex Nauarro in Enchir. cap. 23. numero 49. & aliquot sequentibus dantur duo sequentia documenta.

Ratio cognoscendi intentionem legislatoris ex verbis legis.

SECTIO IV.

48. Quartum igitur documentum est. Secundum communem sententiam, leges humanas etiam Canonicas, non obligare ad mortale, cum non habent verba præceptiua, vel prohibitiua (cuiusmodi ista esset notat Alphonsus à Castro in lib. 1. De lege penali cap. 5. docum. 4. præcipio, mando, iubeo, prohibeo, veto, interdico, & his æquivalentia; vt ista debeant, necessarii teneantur, necesse est, non licet, non potest) sed habent solum ordinatiua, vel constitutiua: qualia Alphonsus ibidem ista esse ait; decernimus, statuis, ordinamus, volumus, sancimus; etiam si imperatiui modi sint: vt illa: facite, dicite, faciant dicant; & similia, quæ secundum intelligentiam communem nec præceptum significant, nec prohibitionem.

Cuius obseruationis rationem reddit Nauarrus in citato num. 49. quia licet authoritalis legis, per eiusmodi verba significare videatur voluntatem suam esse, vt transgressio illius sit actus vitiosus, cum antea fuerit indifferens (sicut & actus illam obseruandi, est actus virtutis ex indifferenti, vt Sotus norauit in lib. 1. De iust. & iure quasi. 6. art. 4.) & consequenter vt sit peccatum saltem veniale: quia tamen per illa ipsa verba, nec præcipit nec prohibet; significat se nolle obligare ad mortale; nisi forte lex ipsa contineat aliquid præsupponens peccatum mortale; vt si contineat poenam excommunicationis maioris; quia etsi tunc lata non sit per verba præceptiua, aut prohibitiua; tamen, vt Nauarrus notat in sequen. num. 53. cõfenda est voluntate legislatoris obligare ad peccatum mortale: cum iuxta cap. Præterea, De officio delegati, is qui vult aliquid, censetur etiam velle aliud, sine quo illud esse nequit.

De penis in humana lege indicantibus eam sub mortali obligare.

SECTIO V.

Iudicatur autem lex continere aliquid præsupponens peccatum mortale (quod pro quinto documento teneri potest) primò, cum fertur sub pena indignationis Dei, seu maledictionis æternæ. Hanc enim nemo incurrit nisi in statu peccati mortalis. Deinde cum præcipitur vt transgressor impenitentem non absoluitur, vel ad alium mittatur pro absolutione Sacramentali: quia nulli neganda est talis absolutio nisi pro peccato mortali. Præterea si talis lex ponatur in materia, in qua lex altera obligat ad mortale: quia tunc, si non ratione sui saltem ratione illius alterius quam continet, obligabit ad peccatum mortale. Demum quando transgressori lex imponit poenam, quæ non nisi ob peccatum mortale incurritur quales sunt, vt loco cit. Alphonsus à Castro meminit, priuatio sepulturæ Ecclesiasticæ, degradatio, & excommunicatio maior; siue ipsa sit lata sententia, ipsoque facto incurrenda; siue sententiæ ferendæ, ac tantum commemoratoria: quod expresserunt Syluester in verbo Præceptum, & Caiet. 2. 2. illa quasi. 3. hic quasi. 186. art. 9. approbatque Nauarrus in eodem cap. 23. num. 52. quia nullum peccatum nisi mortale, est causa sufficiens ferendi aliquem excommunicatione maiori cap. Nemo, & Nullus 11. quasi. 3.

Quantum tamen, vt Caiet. ipse habet in Summula verbo, Clericus, approbantque Alphonsus, & Nauarrus. locis citatis si excommunicatio quam lex imponit sit tantum comminatoria, necdum per sententiam Iudicis fulminata: transgressor talis legis non est ea poena iudicandus peccare mortaliter quousque transgressio perueniret eò, vt ille resistenti monitorio, tanquam plene inobediens, sit dignus excommunicari. De quo latè Suarez tomo 5. disput. 18. sect. 3. & à n. 20. Aduerte verò quod Vasquez. 1. 2. disput. 58. cap. 5. monet: quando lex sub pena excommunicationis fertur absolute; non intelligi præmittendam esse monitionem nisi id exprimitur in ipsa lege de se alioqui admonens sufficienter.

De penis irregularitatis, suspensionis, & interdicti, difficultas est: de qua auctores, & rationes in vtramque partem adfert idem Vasquez ibidem num. 46. & sequen. affirmantemque contra Nauarrum sequitur cum Syluestro, & Med. nempe cum infliguntur à lege ob peccatum; eas esse sufficiens signum, quod illud peccatum sit mortale. De quo non videtur dubitandum cum notabiliter grauant, habentque remedium difficile, prout plerumque solent iuxta tradita communiter de illarum relaxatione. Quapropter causa ob quas imponuntur debent esse graues; adeoque si eæ sint peccata, debent esse graua.

De penis civilibus difficultas.

Porro quod ad prædictas penas, quæ cum spirituales sint, imponi tantum possunt ab Ecclesiasticis Prelatis, Alphonsus adiunxit mortem, carcerem perpetuum, confiscationem omnium bonorum, & infamiam: quæ possunt, vt & multa alia temporalia, imponi à magistratibus laicis: immo & ab Ecclesiasticis excepta morte, & mutilatione. Adiunxit, inquam, tanquam signa sufficientia legis obligantis ad mortale: relictur per illud quod Nauarrus in Enchir. c. 23. num. 55. & aliquot sequentibus confirmat: ex poena temporaria, quam lex humana imponit, non duci argumentum sufficiens ad ostendendum in dubio, obligationem illius esse ad peccatum mortale: ne si quidem, vt idem in numero 57. exprimit, sint graues ille ex ipso Alphonso relatur: nisi aliunde ex aliquo certo signo cõfiter legislatorum voluisse eiusmodi legem penalem subditos obligare; non modo ad temporalem poenam subeandam, sed etiam ad reatum peccati mortalis: nempe si lex Ecclesiastica poenam spiritalem, quæ non nisi ob mortale incurritur, imponat simul cum temporaria: aut lex civilis lata à Principe cui subditi obediunt, & fidelitatem iurauerunt (sicut vt plurimuma solent Christiani 15. quasi. 6. cap. 2. & sequentibus) si feratur iniungendo, vel inhibendo aliquid in virtute præstiti iuramenti addita poena aliqua temporaria transgressorum.

Suam sententiam Nauarrus num. 55. & 56. confirmat, tum ex consuetudine, ac exitimatione communi hominum, qui siue nobiles, siue plebei, siue docti, siue indocti persuaderi sibi, legislatorem ad eam tantum poenam temporalem obligare voluisse, quam in iure solum expressit: neque ad spiritalem peccati

peccati mortalis, extendisse intentionem suam, quando eius rei nullum certum signum exhibuit: tanquam putans eam talis poenae temporalis comminationem satis fore ad deterrendum subditos à legis suae transgressione. Tum ex auctoritate eorum qui afferunt legem pure poenalem non obligare ad culpam: quorum sententiam secuti sumus in lib. 13. cap. 26. quæst. 1. Ex qua sequitur poenam lege humana impositam, non modo non esse de se sufficiens signum obligationis illius ad mortale: sed nec esse sufficiens obligationis illius ad mortalem siue venialem. Tum demum hac ratione: quod in dubio lex accipienda sit secundum eum sensum, quo est minus poenalis; iuxta cap. In poenis De regul. iuris in 6. & legem si præses, & legem De interpretatione ff. De poenis Quando igitur in lege poenam temporalem imponente nihil datur, ex quo intelligatur obligare ad mortale: ea sic accipi potest; ut censeatur tale obligationem minime continere: præsertim cum ille qui de duobus propositis vnum affirmat, alterum negare videatur. ex cap. Nonne De præsumptionibus: & ideo legislator qui ad poenam æternam & ad temporalem obligare potest: hanc irrogando, illam de qua penitus taceret, excludere videtur.

Sed duo obiecti possunt. Alterum, quod sit mortale, oblicere se probabili periculo amissionis vitæ, aut alicuius membri. Eum autem qui transgreditur legem imponentem transgressori mortis vel mutilationis supplicium, exponere se tali periculo. Alterum est, quod talis lex iniusta esset, tam grauem constituens poenam ob actum, qui non sit peccatum mortale. Priori autem; Nauar. in seq. nu. 57. occurrit; esse quidem peccatum mortale exponere se temere probabili periculo mortis vel mutilationis; quia violatur quintum Decalogi præceptum: sed transgredi legem quæ mortis vel mutilationis poenam imponit, non esse de se, tali periculo se exponere: vt argumento est; quod possit quis tanta cautione eiusmodi legem violare, vt non incurrat in probabile periculum poenæ ab ea constitutæ. Posteriori verò idem in sequen. num. 58. occurrit: ad iustitiam legis satis esse, vt illius mortalis transgressio præsumatur in foro exteriori: etiam si forte in interno aliter iudicaretur: vt præsumi potest cum quis legem iustam, sine iusta causa violat: siquidē videtur per contemptum; siue eiusdem legis, siue legislatoris violare: quod est de se peccatum mortale; graui poena dignum.

Accedit quod iam tradidimus loco citato: poenam iustè constituiti, non tantum propter culpam, sed etiam propter causam: seu propter omissionem alicuius valde necessarii, aut vtilis ad commune Reipub. bonum: à qua omissione legislator velit subditos reuocare, solius grauioris poenæ temporalis metu. Quo modo Nauar. ait *sub finem cit. num. 58.* aliorum exercitiū duces suo tempore laudatos fuisse; quod propter minima furta, morte affecterent aliquos milites, ad disciplinam militarem conseruandā.

Quibus obiectionibus addi posse videretur; impositionem poenæ temporalis per legem, indicium esse, quod legislator eam ferens, voluerit obligare subditos, quam potuit seuerissimè: atque adeo ad peccatum mortale. Sed necessarium non est id sentire: quia cum præsumendum etiam sit legislatores velle suauiter, & quantum res patitur, sine periculo animarum gubernare subditos; conicere possumus, dum leges ferunt comminatorias, solius poenæ temporalis; ipsos existimare satis fore prospectum bono communi per eas suas leges, si ad poenam tantum temporalem obligent: ideoque non intendisse aliter obligare.

De vi verborum præceptiuorum in lege.

SECTIO VI.

SEXTUM documentum est: Nullum quidem verbum in lege quantumuis præceptiuum, vel prohibitiuum, per significatum quod habet ex prima sua impositione, sufficienter ostendere, quod intentio legislatoris fuerit obligare transgressorem ad peccatum mortale. Hoc Nauar. in eodem cap. 23. num. 50. & 51. cum Caietan. confirmat ex eo; quod verba, præcipimus, obligamus, mandamus, veramus, inhibemus, prohibemus, debeat; obligetur, teneatur: omnia ac singula sint generalia, tam apta ad inducendam obligationem ad peccatum veniale; quam ad mortale. Nam id eo apta sunt obligationem inducere, quia sunt apta facere

legem præceptiuam: quæ in hoc à consultiua distinguitur, quod inducat obligationem ad aliquid peccatum, & consultiua ad nullum: vt pote quæ sit de bono, cuius contrarium non est malum: vt de virginitate, in priore ad Corinth. cap. septimo: cuius contrarium in vsu legitimi matrimonij, non est malum. Lex autem non obligat necessariorum ad mortale, hoc ipso quod præceptiuæ est: quia lex de non mentiendo iocose absque damno alterius, aliaque multa, præceptiuæ sunt: nec obligant ex cõmuni Catholicorum sententia, nisi ad veniale.

Accedit quod ex sacra Scripturæ vsu, ne ipsum quidem præcipiendi verbum, denotet obligationem ad peccatum mortale. Non enim, vt rectè ait Alphonsus, in *supra cit. do. um.* 4. cum Christus Marci 8. præcepit discumbere eos quos septem panibus refecturus erat: nec cum præcepit Discipulis vt paucos quos habebat discipulos apponerent: nec cum præcepit infirmis ab ipso curatis, vt nemini diceret; putadus est talibus præceptis ad peccatum mortale voluisse illos obligare.

Addit nihilominus Nauarrus, talia verba in lege Ecclesiastica, indicare conditorem ipsius habuisse animum obligandi transgressorem ad peccatum mortale: nisi quid in ea expressum sit, quo contrarium sufficienter significetur. Idque confirmat ex Clemen. X. in de paradiso 5. Cum autem De verborum significatione: vbi habetur, S. Franciscum noluisse æqualiter obligare suos Religiosos ad omnia quæ regula ipsius continet: cum ad quædam apponat verbum præcepti, vel ei æquipollens: quoad quædam vero non apponat. Quæ ratio vt valeat fatendum est, Pontificem præsupponere tanquam manifestum, quod verba præceptiuæ, illique æquipollentia in iure Canonico vim habeant exprimendi obligationem ad culpam mortalem. Vnde sumpta est cõmunis, vt à Nauar. dicitur, Doctorum sententia: quod intentio cuiuslibet legislatoris Ecclesiastici vtentis in sua lege verbo præceptiuo, aut prohibitiuo, nisi contrarium per aliquod aliud iudicium sufficienter significetur, communi prudentium iudicio; sit obligare ad mortale. Maxime autem si tali verbo fiant additiones, per quas significetur obligationis incrementum: vt si dicatur districte præcipimus: arctè prohibemus: in virtute sanctæ obedienciæ præcipimus: sub obestatione diuini iudicij prohibemus. Quæ Nauarri sententiam qui reicere volent tanquam duriorē, & fundamentum multiplicandi leges ad mortale obligantes; atque quodammodo necendi animabus laqueum, patronū habebit Gabriele Vaquez 1. 2. *diffus. 138. cap. 4.*

Sed placet potius illam admittere cum restrictione: nempe vt ea non obstante, approbemus quod Alphonsus notat in libro primo de lege poenali cap. 5. documento 4. ex eo quod verba præceptiuæ, illique æquipollentia in iure canonico vim habeant exprimendi obligationem ad culpam mortalem: non esse inferendum in omnibus aliis statutis idem etiam semper vsuenerit: quia, vt ostensum est antea, ne quidē in lege diuina, id perpetuum est; itemque existimemus legislatoris Ecclesiastici legem admittere benignam interpretationem viri prudentis, ex iusta causa præsumptis de pia præcipientis vel prohibentis intentione, quod ea non fuerit obligandi ad mortale. Hinc, quod Caietan. notat 2. 2. *quæst. 186. art. 9. in respons. ad 2. dub. etiam si D. August. in principio suæ regulæ dicat Hæc sunt quæ vt obseruetis præcipimus in monasterio constituti: tamen non omnia quæ subiungit iudicantur obligare ad mortale.*

Deinde vt Driedo habet De libertate Christi pag. 174. in Codice Louanij edito anno, 1540. humana mandata & statuta seu decreta etiam vniuersaliter prolata, nunquam ita generaliter intelliguntur, quin interpretationes & conditiones ciuiles seu non duras intelligentias suscipiant, prout sapiens rectè iudicabit: quantumuis sint iurata, aut in virtute præstiti iuramenti inposita, iuxta illud quod in cap. i. De iure iurando in 6. definitur, iuramenta sub quacumque generalitate præstita, vel præstanda super statutis vel consuetudinibus seruandis; ad licita, possibilia, & libertati Ecclesiasticæ non obstantia tantummodo extendi: ipsosque iurantes, ad alia per præstationem iuramenti non teneri. Licita autem intellige cum eodem Driedone, non omnia: sed ea quæ non sunt abolita: quia licita quæ per non vsum abierunt in desuetudinem; non intelliguntur generali statuto comprehensa ex ea parte; quæ per consuetudinem cõtrariam abolita sunt; quæve statutum

ipsum vim suam non retinet amplius : adeo vt intento generaliter iurantis, se allicuius collegii aut communis statura seruatum, non referatur ad alia quam ad licita non abolita; nisi is quoque expresse scienterque iuraret, se seruatum licita etiam abolita.

56. In exemplum talis interpretationis civilis, seu non duræ, vsurpari potest quod idem author paulo superius habet. Statuta quibus Rectores in vniuersitatibus præcipiunt virtute præstiti iuramenti, vt omnes interfint congregationi à se indictæ: aut Missæ solemnæ, aut aliud huiusmodi; interpretanda esse, præsumendo de pia intentione mandantis, quod in talibus non magni ponderis, id est, non admodum necessariis ad finem in quem diriguntur, qualis est Rectori honorem, & Vniuersitati decorem adferre, cui sufficere potest notabilis aliquot personarum presentia: volit obligare ad reatum periculi: sed solè reuocare in memoriam iuramentum præstitum; ne mandatum in ipso habeatur tanquam contemnendum; nam intentio esset aliæ qui irrationabilis: quippe quæ esset obligandi ad mortalem in leui materia. Secus autem foret in materia graui; prout idem author satis indicat, cum addit postea: dñi Rector sigilla in singulos vocari facit pro causa & negotiis arduis, quæ merito exigunt præsentias, consensu, consilia, & deliberationes singulorum non habentium legitimam abessendi causam, tunc mortalem culpam posse continere.

Mitigari adhuc potest positæ sententiæ rigor de obligatione legis Ecclesiasticæ ad mortale, per illud quod habet Caietanus in Summula verbo Præceptum circa finem. In quolibet Ecclesia seu religione, illa tantum verba vim obtinere præcepti antonomastice, id est, obligantis ad mortale, vt ipsius ibidem circa principium interpretatur: quæ contulerunt sic intelligi habetive pro præceptis antonomastice. Quæ vero non contulerunt sic intelligi (quandoquidem id argumentum est; vel non fuisse à Superiore posita, vel non fuisse à subditis recepta cum tam graui obligatione) nõ habere vim præcepti illius modicæ nam si verba sunt præcepti: quæ quidem accipienda sunt iuxta communem vsum, & receptam consuetudinem, quæ facere potest vt lex vel non recipiatur vel recepta abrogetur.

57. Quod si obicitur, Pontificem in cit. Clement. ostendisse rationem optimã interpretandi leges Ecclesiasticas, quod attinet ad earum obligationem sub mortali: ac proinde cum determinet ibidem, quæ in regula S. Francisci statuuntur per verba præceptiua, obligare ad mortale, non videri consentaneum, vt alias eiusdem generis leges, interpretemur negando eis talem obligationem. Responderi potest peculiarem fuisse causam rigide interpretationis, verbi præceptiui in regula S. Francisci: nempe, vt Nauari in cit. cap. 23. num. 52. verbis viat; quod positum in ore tam magni sancti, & authoris tam sanctæ & archæ regalæ, & ad subditos tantæ perfectionis & asperitatis; merito iudicari debeat vsurpatum rigide.

De legis humanæ cessatione ab obligatione ad mortale, cessante illius causa.

SECTIO VLTIMA.

58. P Oltremum documentum, quod habet Alphon. à Castro in lib. 1. De lege penali cap. 5. vbi illud facit tertium. Legem humanam quæ propter aliquam causam obligat transgressari ad peccatum mortale, cessante tali causa, non inducere amplius talem obligationem. Ratio est: quia vt lex iusta obligas ad mortale, ferri non potuisset, nisi iusta adfuisset causa talis obligationis: ita nec lata, manere potest cum tali obligatione, nisi manente tali causa: quia cessante causa cessat & effectus cap. Cum cessante De appell. Itaq; si propter graue scandalum quod ex aliquo facto timetur, ipsum sub pena peccati mortalis prohibetur, cessante omni talis scandalii occasione, cessat & talis legis obligatio. Præterea si non extent amplius iustæ causæ propter quas constat lege esse imposita aliqua attributa, cessat & obligatio illa soluendi: vt Alphonus plenius ibidem explicat.

59. Qui etiam de duobus admonet. Alterum est, intelligendum esse hoc documentum de cessatione totalis causæ legis. Neque enim cessante causa partiali legem cessare: nisi forte talis causa sit, ex qua legis obligatio ita pendeat, vt ea ad hanc inducendam, omni alia causa seclusa, per se sufficiat. Alterum est eam cessationem contingere posse, vel vniuersè, vt quã-

do talis ipsa causa legis, omnino tollitur: vel in aliquo particulari, vt quando aliquis habet rationabilem & sufficientem causam, cur à communi talis legis obligatione eximatur. De quibus videnda sunt antedicta lib. 13. num. 180. & 181. Et addendum est ipso Alphonso in sequenti documento quinton: siue cessatio vniuersè, siue in particulari contingat, posse licite: quemque contra legem agere; nisi forte ob scandalum vitandum oporteat ad Superiorem recurrere, ne obedientia debita ei de negari videatur. Illud autè intellige cum res fuerit clara, id est, cum aperit: è costiterit ad esse rationabilem causam, ob quam si legislator præsens esset, omnino decerneret aut decernere debere, legem suam non esse seruandam. Nam cum dubia esset cessatio causæ legis, vt contra hanc licite agi possit, ne nos in nostra causa, quod facile est, de cipi contingat: recurrendum est ad Superiorem qui potestatem habet in lege ipsa dispensandi. Quomodo Diuus Thom. 2. 2. quæst. 120. art. 1. ad 3. id quod habetur ex lege 1. Cod. de legib. nemini nisi Principi licere legis interpretationem dare: interpretatur in quibus, interpretationem locum habere in dubiis; in quibus non licet: abique determinatione Principis, à verbis legis recedere: in manifestis autem non esse opus interpretatione, sed executione. His autem documentis per modum appendicis addi potest, axioma esse apud Theologos & Iurisperitos vulgatum, Legem siue canonicam siue civilem fundatam in præsumptione, quæ veritati non consonat: falsaque est; non obligare in conscientia. Pro quo facit quod in conscientia foro habeatur tantum ratio veritatis. Eiusdem vè d. axiomaticæ variæ à Doctoribus declarationes dantur, vt videre est apud Ioannem de Salas ad 1. 2. D. Thomæ disput. 16. sect. 7. Sed nobis sufficit illa, quæ (vt idem tangit sub finem eiusdem sectionis) restringitur exceptione casus: in quo etiam si lex in præsumptione, suspitioneue falsa fundetur: tamen Princeps eam serens, re ipsa vult, atque iuste vult propter bonum commune quod ex ea resultat: vt ea fortiatur, nec defectum suum obligandi. Tunc enim ad obligationem, nec defectus potestas sufficiens, nec debita intentio causaque iusta. Pluribus de eodem agens videri potest memoratus author in præced. disput. 10. sect. 4.

CAPVT VLTIMVM.

De reliquis regulis iudicandi de peccato an sit mortale an veniale, cum quibusdam additionibus eodem spectantibus.

SUMMARIVM.

- 60. Pro regula iudicandi de peccatis haberi potest traditio virorum doctorum, & communis vsus piorum.
- 61. Duo documenta notanda de his que in vsu varia sunt apud varios.
- 62. Transgressiens quamcumque legem Superiorem ex contemptu eiusdem legis aut Superioris, peccat mortaliter.
- 63. Quod qua ratione probetur & restringatur.
- 64. Quomodo intelligi debeat diuisio peccati mortalis in superbiam, auaritiam, &c.
- 65. Quod peccata venialia quantumcumque sint numero, nunquam æquivalent vni mortali.
- 66. Obligatione due in contrarium, cum solutione.
- 67. Modus quo illud quod est de se leue, per iterationem mortale esse contingit.
- 68. Idem actus potest successine esse peccatum veniale & mortale.
- 69. Veniale ex suo genere, non fit ex circumstantia mortale intra eandem speciem.
- 70. Modi per se, & per aliud, sicut non mutant speciem in genere mortis, ita nec de veniali faciunt mortale.
- 71. Peccatum suo genere veniale non fit mortale per intensiorem affectus voluntatis in illius perpetracione.
- 72. Peccatum ex suo genere mortale fit veniale, non per additionem aliquam, sed per detractionem.
- 73. Quomodo ex causa veniali, cogitatio aut detectatio genere suo mortalis, fit venialis.
- 74. Quod de cogitatione & detectatione in eare dicitur, non habet pariter locum in operatione, & omissione.
- 75. De defectu aduertentie excusantis operationem, vel omissionem a mortali; & nonnunquam simpliciter a peccato.
- 76. Quod ob meritum, etiam cadentem in constantem virum, peccatum non desinat esse mortale.